

Vaccination mot covid-19 och influenza

Ulrika Marking, Infektionsläkare, PhD

Utredare, Folkhälsomyndigheten och
Bitr överläkare, Danderyds Sjukhus

Vinterns luftvägssmittor

SMHI

Influensans smittsamhet mycket högre i 5° än i 30°, och i torr luft jämfört med fuktig.

SARS-CoV-2 – tydliga korrelationer mellan smittspridning och temp/luftfuktighet

Kausala samband identifierade:

Ökad virus-stabilitet i kyla

Förändrad kapsel i torr luft

Kall mucosa mer mottaglig:
metabolism↓,
fagocytos↓,
proteasaktivitet↓,
ciliefunktion↓

Umgänge inomhus

Virusfaktorer

Värdfaktorer

Miljöfaktorer

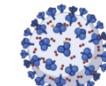
Droppar hänger längre i torr luft

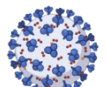
SARS-CoV-2

Influensa

SARS-CoV-2

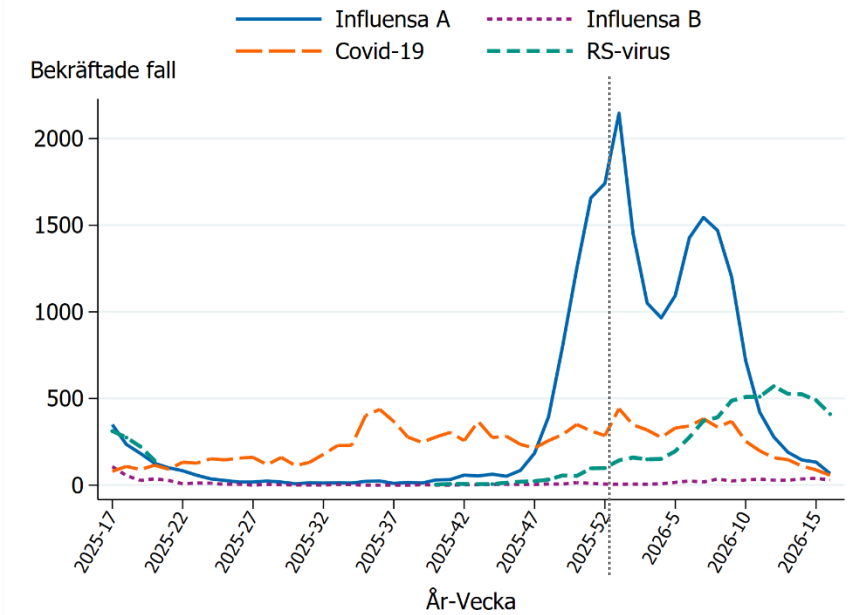
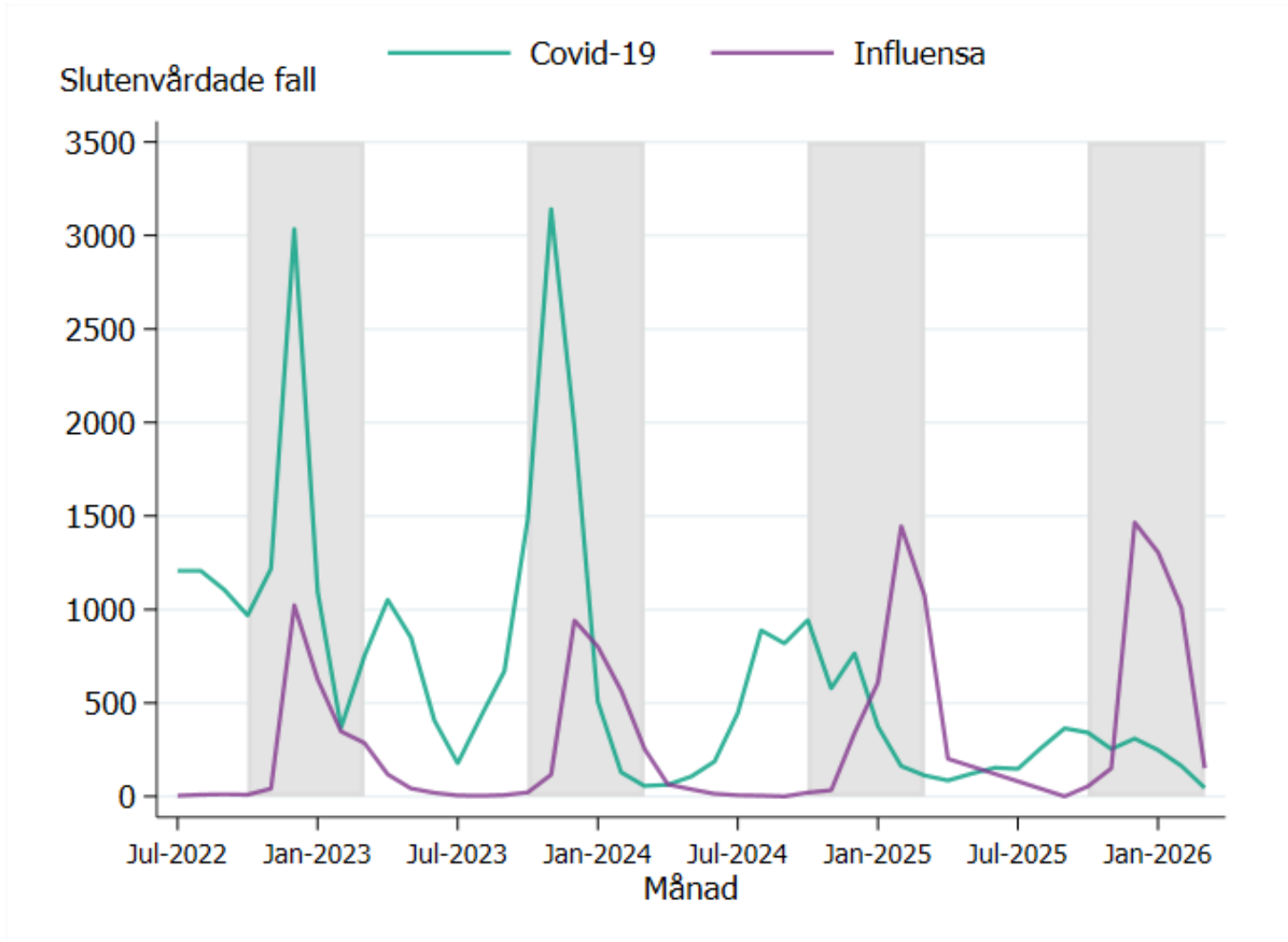

SARS-CoV-2

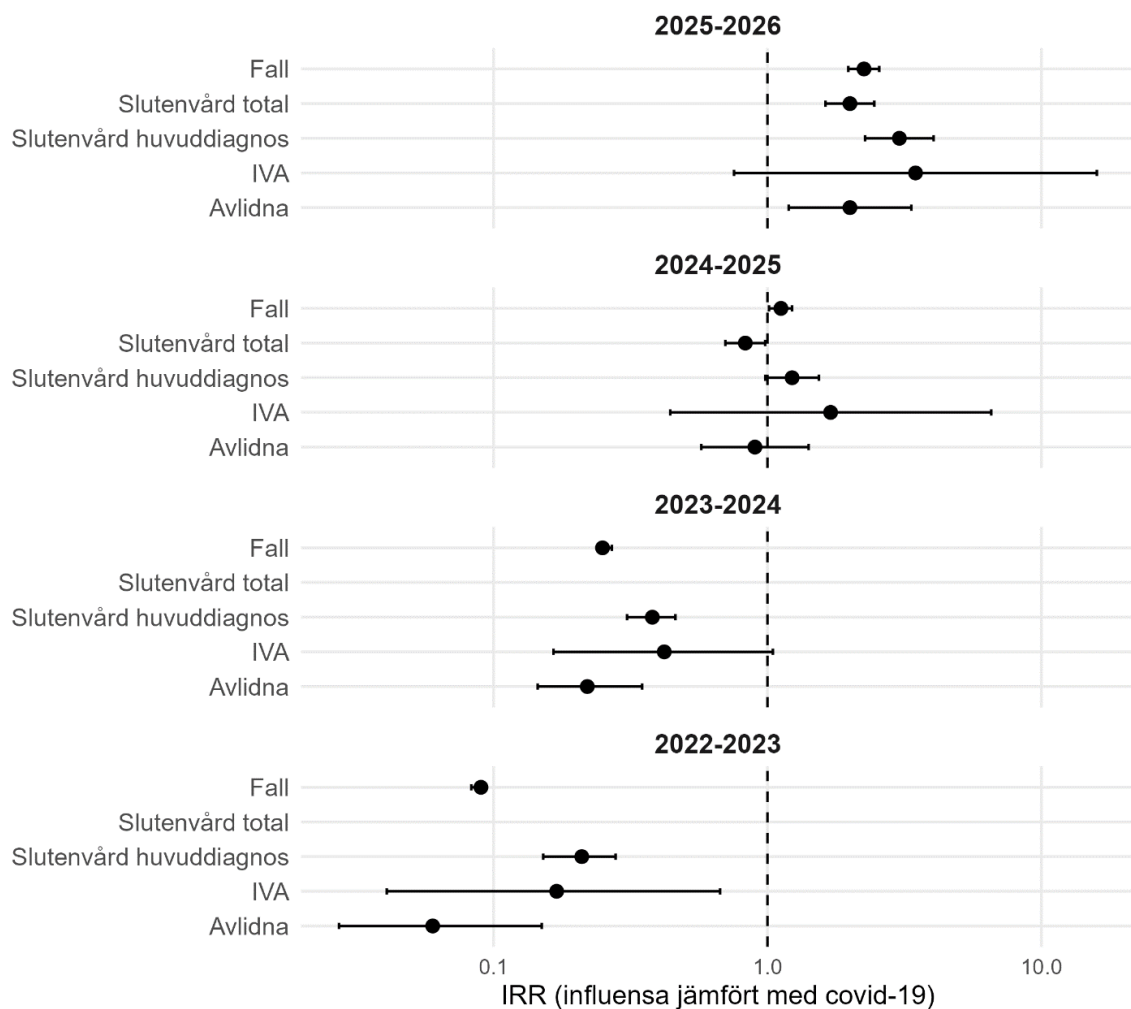

Influensa

Epidemiologi (65+)

Incidenskvot influensa/covid-19 över fyra säsonger

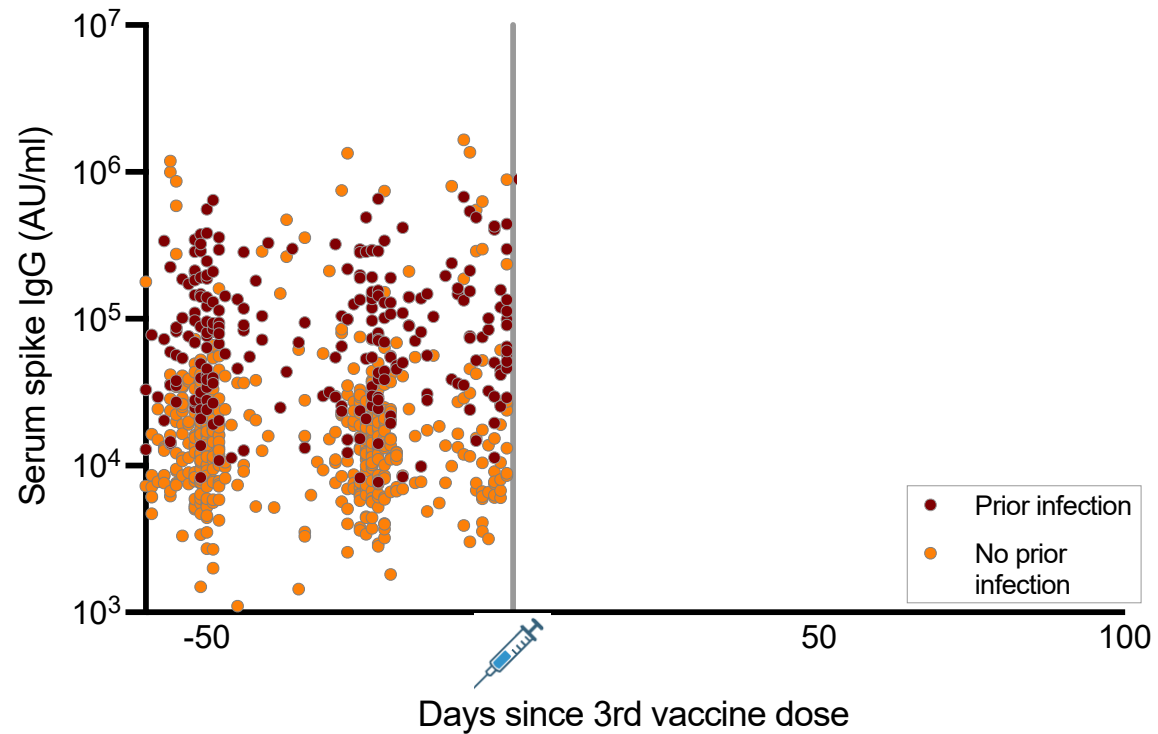
2022 orsakade covid-19 10 ggr fler dödsfall än influensa. 2026 står influensa för fler allvarliga utfall än covid-19.

Influensans allvarlighet kan variera men stora skillnaden förstås ökade immuniteten mot SARS-CoV-2.

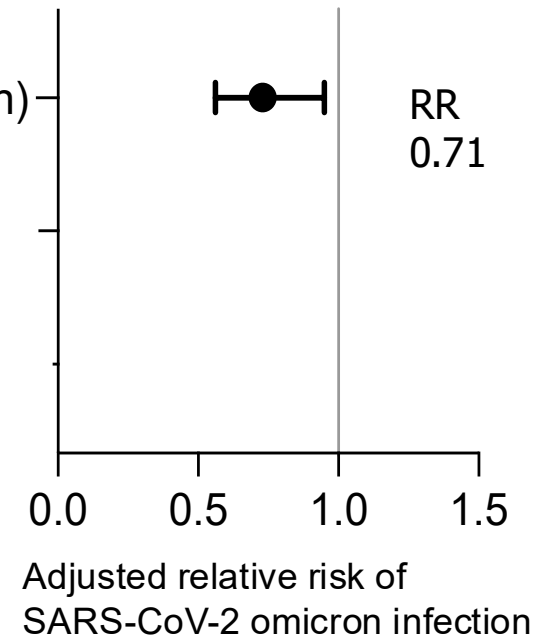
Hybridimmunitet överträffar vaccinimmunitet.

Förmågan att neutralisera i serum, javisst, men avgörande är nog den mucosala immuniteten!

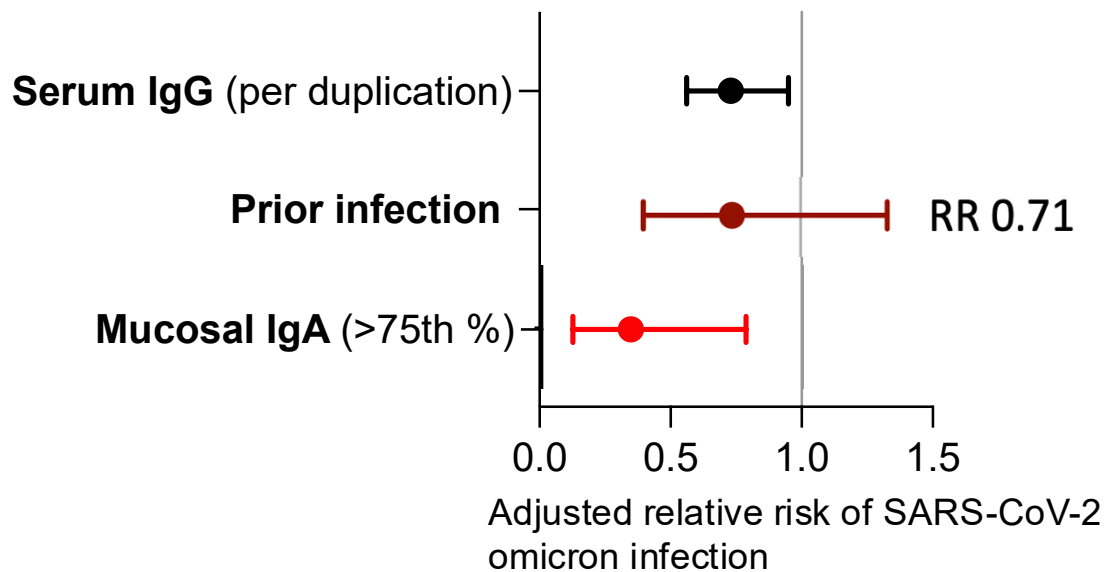
Hybridimmunitet och skydd mot SARS-CoV-2infektion

Serum IgG (per duplication)

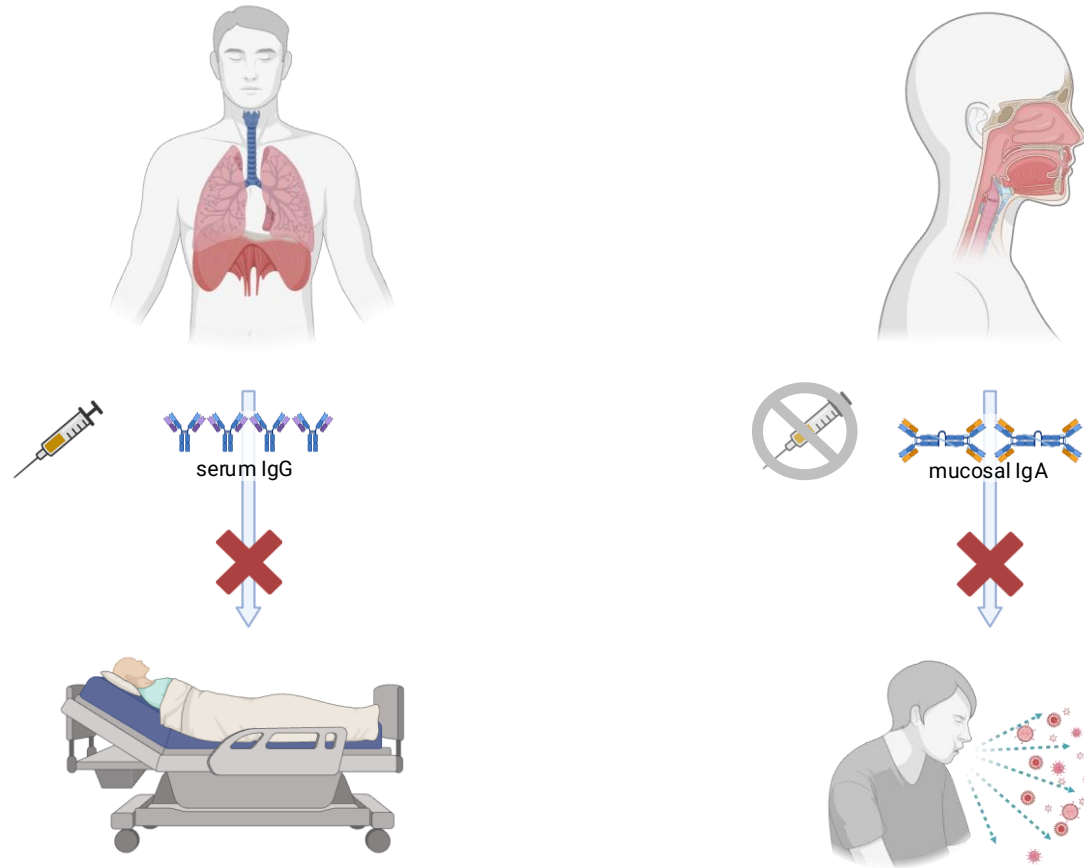

Mucosal immunitet medierar hybridimmunitetens skydd

Med mucosalt IgA i den statistiska modellen fick vi en svagare effekt av hybridimmunitet, trots en bättre fit till datan. Det indikerar att skyddseffekten som ses av hybridimmunitet medieras av mucosalt IgA.

Systemisk vs mucosal immunitet

Säsongsvacciner mot influensa och covid-19

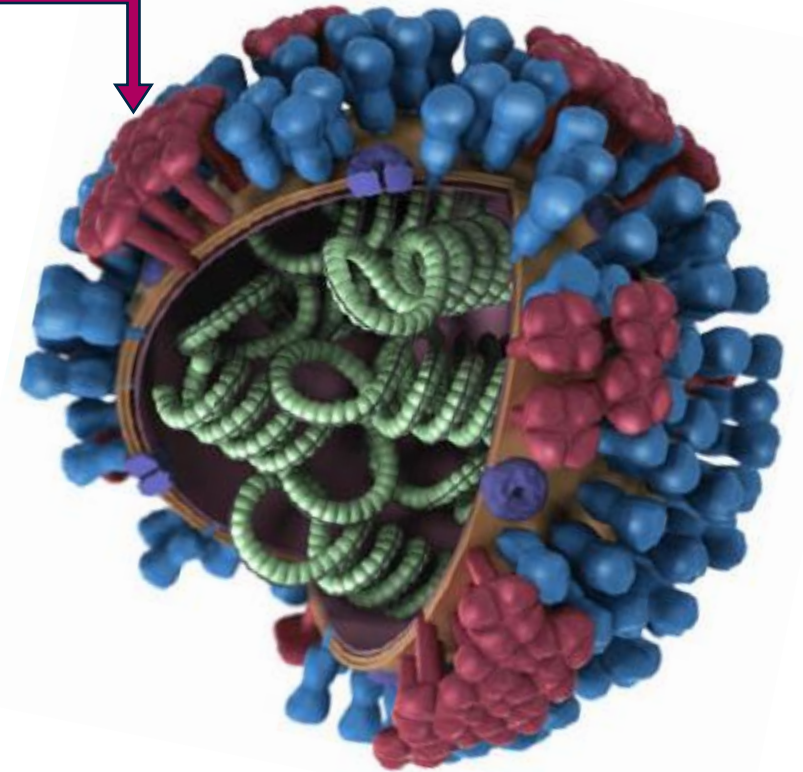
- Uppdateras årligen
    - WHO rekommenderar strain för influensa
    - EMA rekommenderar strain för covid-19
  - Upphandlas årligen
  - Skyddseffekt kring 60% mot slutenvård, sämre mot infektion.
  - Duration av skydd 3-6 månader
  - Generellt säkra vacciner
    - Myokarditer hos yngre av mRNA mot covid-19
    - Generella biverkningar vid samvaccination av äldre
-

Principer för vaccination mot influensa

Väcka immunitet mot influensavirusets ytkomponenter Hemagglutinin (H) och Neuraminidas (N).

- H-immunitet förhindrar virusets inbindning till cellen
- N-immunitet förhindrar viral release

De flesta vaccintyperna väcker immunitet mot båda Ag

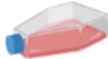
Vaccinframställning influensavaccin

- Äggbaserat (sedan 1950-talet)

- 1. Levande virus – kandidatvirus från WHO lab
- 2. Injektion i *befruktade hönsägg*
- 3. Virusreplikation i ett antal dagar
- 4. Uppskalad virus skördas.
- 5. Inaktivering och rening
- 6. Omfattande kvalitetskontroll

Risk för antigenic drift, dvs anpassning till hönsellen och förlust av match till humanstammen. Tar lång tid, och kräver stora mängder hönsägg.

- Cellbaserat (EU godkänt 2018)

- 1. Levande virus – kandidatvirus från WHO lab
- 2. Injektion i *cellkultur*
- 3. Virusreplikation i ett antal dagar
- 4. Uppskalad virus skördas.
- 5. Inaktivering och rening
- 6. Omfattande kvalitetskontroll

Lite snabbare uppstart, men lång process. Men ingen risk för antigenic drift. Och allergisäkert.

Vaccinframställning influensavaccin, forts

- Rekombinant (EU godkänt 2020)
  - 1. Gensekvens för Hemagglutinin inkorporeras i baculovirus (vektorvirus).
  - 2. Baculovirus infekterar en cellinje
  - 3. Cellen producerar stora mängder antigen
  - 4. Antigen skördas
  - 5. Rening
  - 6. Kvalitetskontroll

mRNA-vaccin mot influensa??

Snabbaste varianten. Behövs inget levande kandidatvirus, och ingen risk för antigenic drift.

Typer av vaccination mot influensa i Sverige

Matchningen till cirkulerande stammar avgörande!
Ofta tetra- eller kvadrivalenta vaccin – två/tre A och en B-stam.

Standardvaccin

- Äggbaserat (absolut flest doser)
- Cellbaserat
- Rekombinant

Förstärkta vaccin, 65+

- Högdos äggbaserat
- Adjuvanterat äggbaserat

Något bättre skyddseffekt, men dyrare.

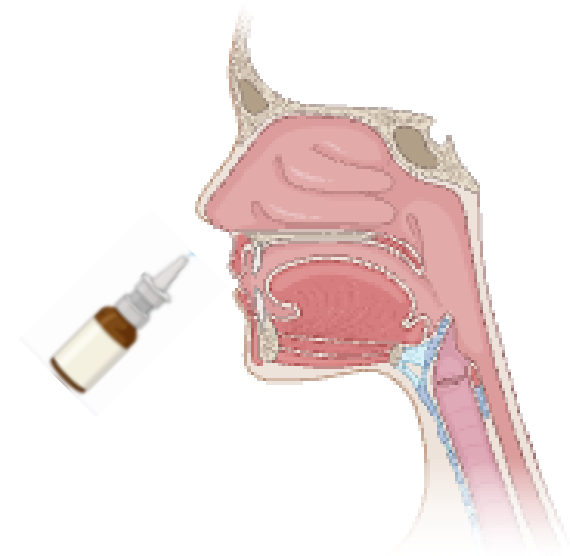
Mucosalt vaccin

- Levande försvagat (Fluenz®, Flu-Mist®)

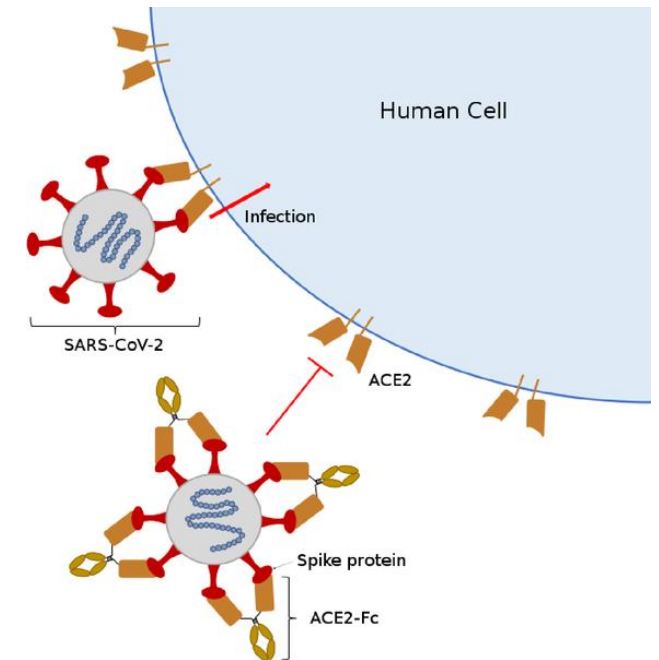
Mucosalt vaccin mot influensa

- Fluenz®: Tre influensa-stammar (A+A+B)
- Replikerar i nasofarynx -> ska väcka ett resident B-cellssvar och produktion av sekretoriskt IgA
- Indikation 2-18 år.
  - Dock ej till riskbarn
- Dålig effekt hos vuxna – preexisterande immunitet?

Principer för vaccination mot covid-19

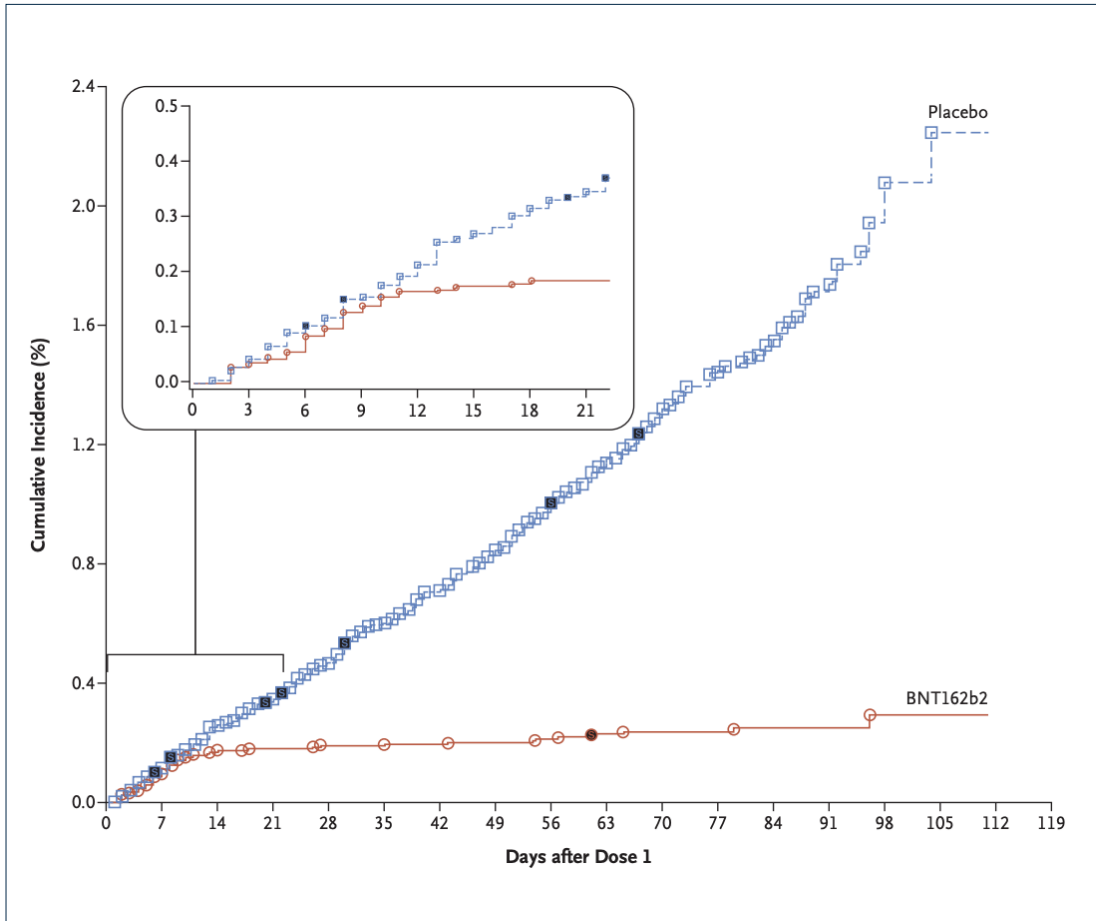
- Immunitet mot spiken (som binder till ACE2-receptorn).
- Hela spiken el bara RBD.
  - Räcker med RBD för effektiv neutralisation
  - Men mest mutationer i RBD vid variantutveckling – immune escape
- Att **rätt antigen** snabbt identifierades var, tillsammans med mRNA-plattformen, nyckeln till den snabba vaccinframställningen 2020.

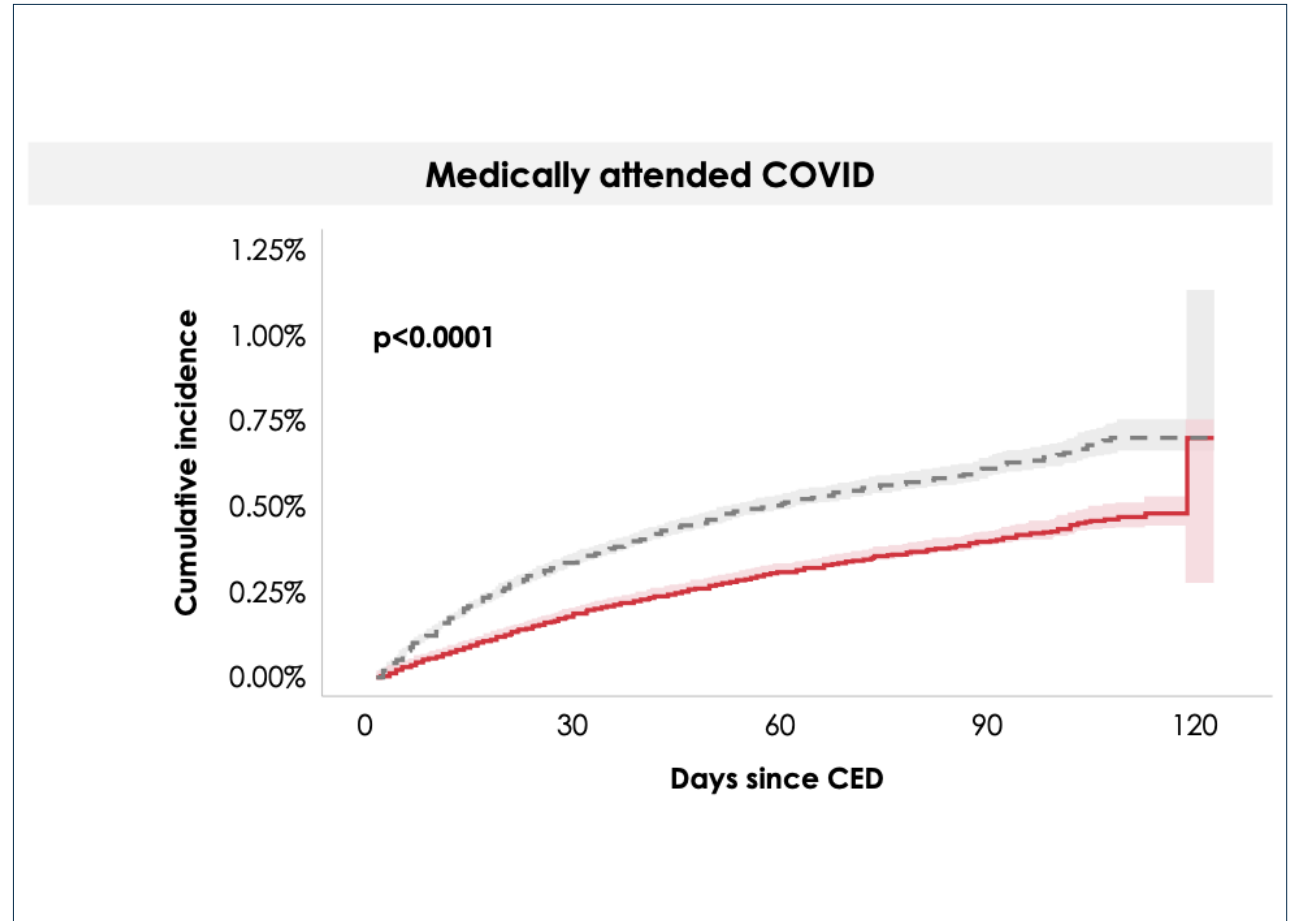
Typer av vaccination mot covid-19

- **mRNA-vaccin** – myocyter producerar antigen efter injektion av liposomer med mRNA → Hittills varit dominerande i Sverige
  - **Proteinsubenhetsvaccin** – proteinsubenheter från spike eller RBD + adjuvans → Upphandlat av regionerna till vaccinationer från 2027
  - **Adenovektorvaccin** (används ej längre i Sverige) – adenovirusvektor levererar genssekvens som kodar för spiken till cellkärna - antigen produceras.
  - **Helvirusvaccin** (godkänt i EU men ej tillgängligt i Sverige)
-

Vaccin mot covid-19, 2020 vs 2024

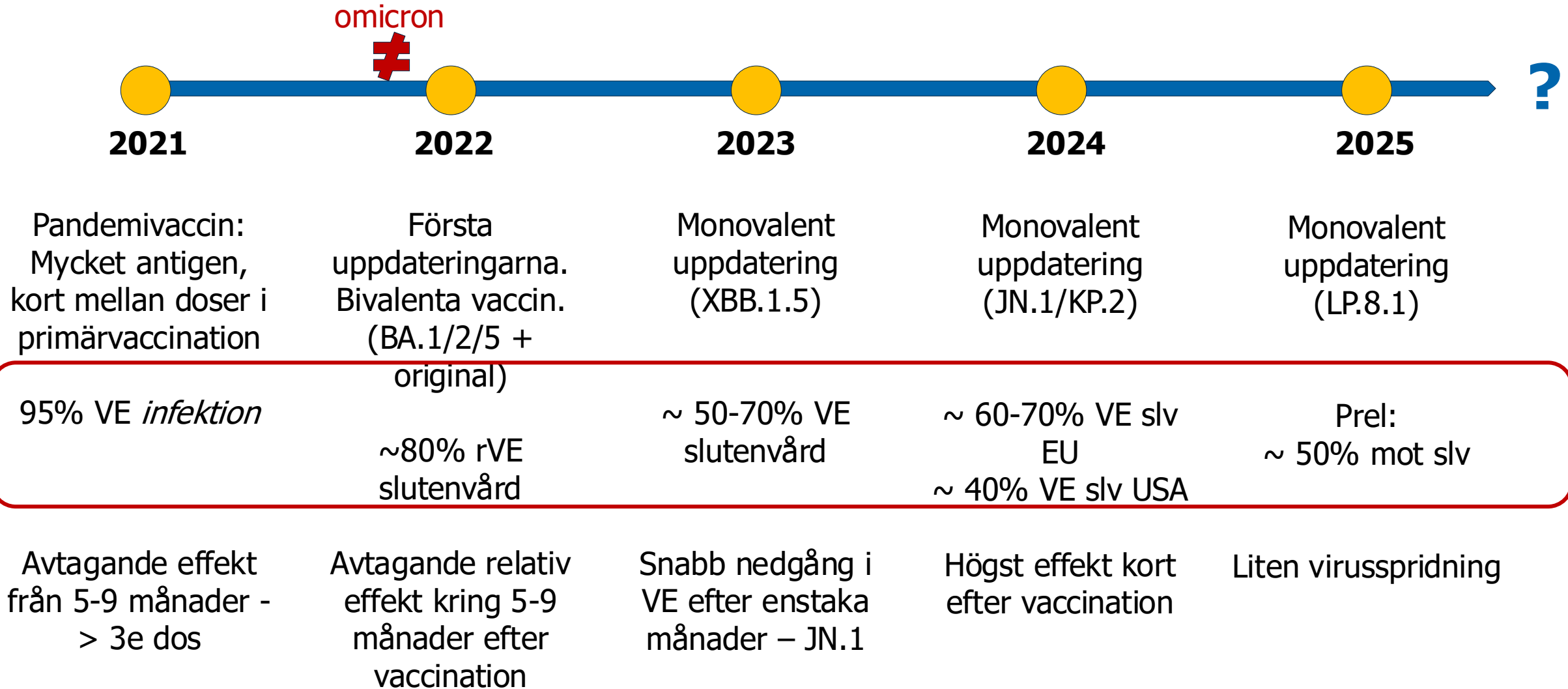

Pfizers fas 3-prövning (Polack et al NEJM 2020), n=43448

Real-world: retrospektiv kohortstudie av Modernas KP.2 (Wilson et al 2025), n=110 000

Vaccin mot covid-19, 2020 vs 2024

Vem har nytta av säsongsvaccination?

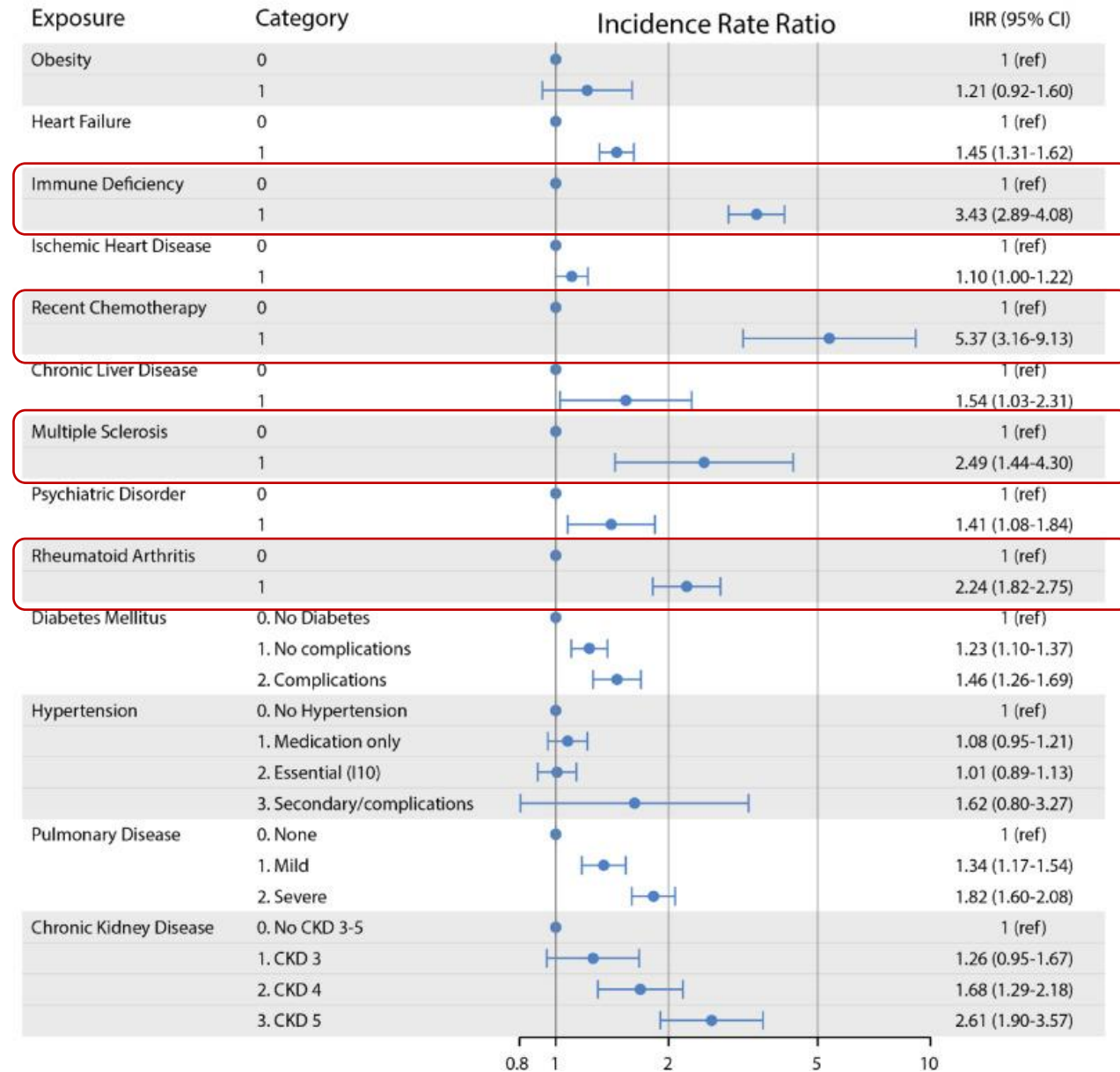
- Folkhälsomyndighetens rekommendationer covid-19 uppdaterade hösten 2025:
  - Alla med nedsatt immunförsvar från 18 år (gravitet omfattas inte).
  - Personer i medicinsk riskgrupp från 50 år.
  - Personer med dagliga omsorgsinsatser (hemtjänst, säbo) från 65 år.
  - Alla personer från 75 år.
- Inte längre samma målgrupp som för influensavaccin:
  - Vuxna och barn med underliggande riskfaktor
  - Alla personer äldre än 65 år
  - Hälso- och sjukvårdspersonal

Analys av risk för allvarlig sjukdom och död i covid-19

"Risk factors for hospitalization and death due to COVID-19 during endemic Omicron circulation, a population-based cohort study" International Journal of Infectious Diseases, 2025

Ulrika Marking, Erik Wahlström, Johanna Holm, Sten Walther, Håkan Hanberger, Kristofer Strålin

D Death from COVID-19

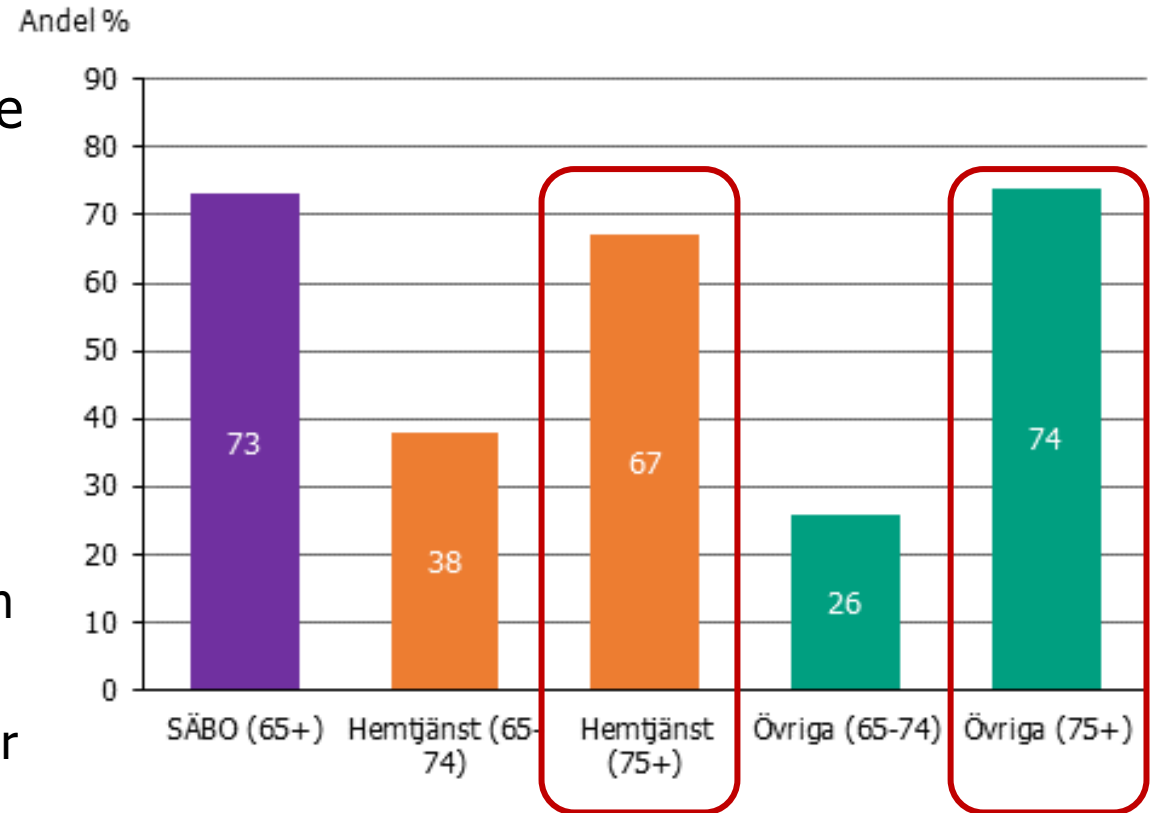
mRNA kombinationsvaccin mCOMBRIAX

Kombinationsvaccin mot covid-19 + säsongsinfluensa (Moderna)

- Godkänt i EU
- Avsett för personer 50 år och äldre
- Säkerhet och effekt jämförbar med de agensspecifika vaccinen
- Uppdatering enligt EMA/WHOs rekommendationer. I nuvarande vaccin ingår
  - Influensa: A-H1N1, A-H3N2 och B Victoria.
  - Covid-19: XBB.1.5 (RBD)
- Tajming i smittspridning?

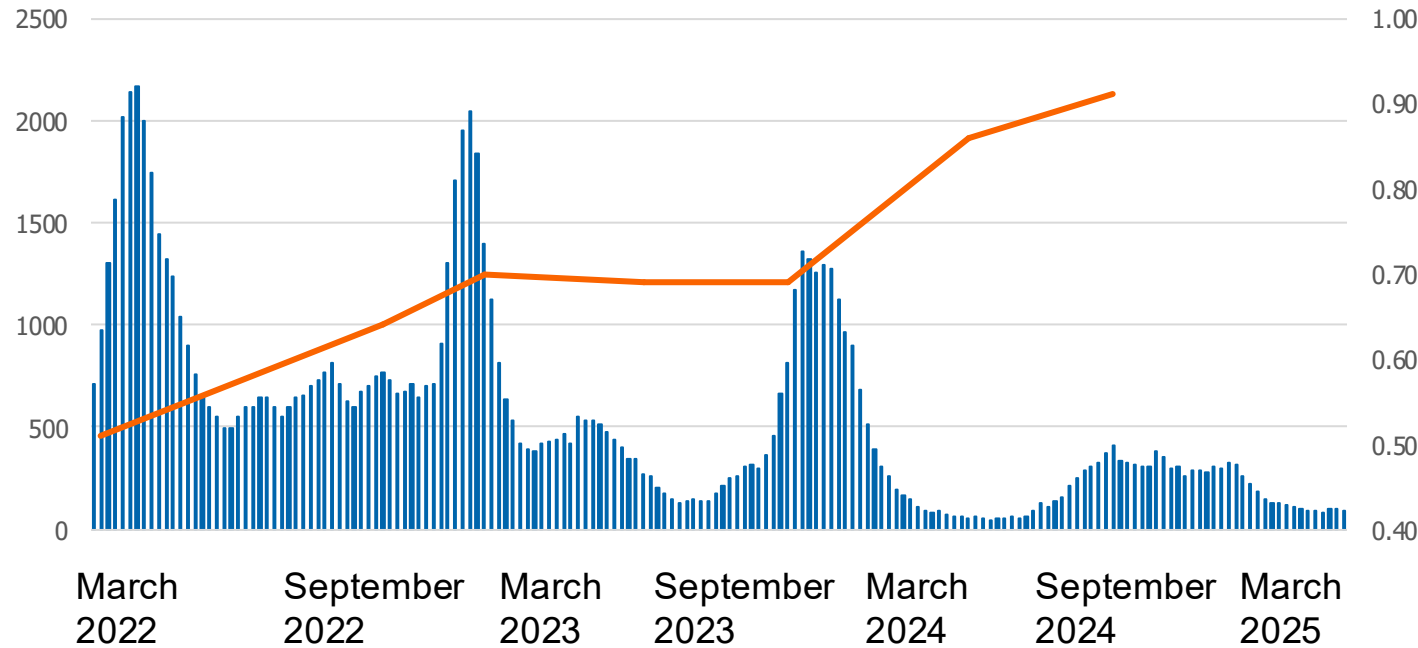
Vaccin räddar inga liv – *vaccination* däremot...

- Inget register över influensavaccinationer
- Hög vaccinationstäckning bland personer äldre än 75 år och boende på SÄBO. Hemtjänstbrukare har störst nytta av vaccination!
- Hösten 2025 vaccinerades
  - **12%** av immunsupprimerade personer yngre än 50 år
  - **27%** av personer i medicinsk riskgrupp 50-79 år

Mucosala IgA och populationsimmunitet mot covid-19

Sjukhusvårdade fall med covid-19 (sthlm)

- Hospitalised cases with COVID-19 in Sweden
- Prevalence of nasal IgA in the COMMUNITY cohort

Tre önskningar

- Ett sätt att väcka immunitet i slemhinnan!
  - Starkare skyddseffekt hos säsongsvaccinerna
  - Bättre duration av skyddseffekten
-

Diskussion

Tack

Ulrika.marking@folkhalsomyndigheten.se

Ulrika.marking@ki.se

Folkhälsomyndigheten

www.fohm.se • fohm.se/nyhetsbrev • Sociala medier • Podden Liv & Hälsa